

**John J. Kirton – Radoslava N. Stefanova (eds.):
The G8, the United Nations, and Conflict Prevention.**

1st ed. Aldershot: Ashgate, 2004, XXV + 334 stran, ISBN 0-7546-0879-4 (signatura knihovny ÚMV 50 937).

Tento sborník je dalším titulem, vycházejícím v řadě, nazvané *The G8 and Global Governance Series*, která je věnována současné roli tzv. G-8, tedy jedné z nejvýznamnějších mezinárodních institucí, v níž se v polovině 70. let minulého století sdružilo sedm ekonomicky nejsilnějších států tehdejšího západního světa (osmým členem se v 90. letech stalo Rusko). V této řadě od roku 1998 vyšlo již deset publikací. Autory jednotlivých kapitol recenzovaného sborníku jsou výzkumní pracovníci, vysokoškolští studenti i diplomaté. Z patnácti autorů jich sedm působí v Kanadě a šest v Itálii (sborník tedy vznikl do značné míry na základě spolupráce kanadského a italského výzkumného prostředí).

Výběrem působení G-8 při předcházení konfliktům za téma tohoto sborníku si jeho autoři stanovili velmi potřebný, ale přitom náročný úkol. Jde o značně aktuální a důležité téma, jelikož prevence konfliktů se v posledním zhruba desetiletí stala jedním z cílů celé řady mezinárodních organizací. V posledních letech zároveň vzniklo několik publikací, věnujících se roli mezinárodních organizací při prevenci konfliktů, ale dosud neexistovala práce, která by zkoumala působení G-8 v této oblasti. Současně je ovšem třeba si uvědomit, že téma úlohy G-8 při prevenci konfliktů je předmětem značně komplexním, jehož analýza vyžaduje alespoň základní rozbor dalších, základních témat (prevence konfliktů, celková role a fungování G-8, obecná role mezinárodních organizací při prevenci konfliktů). Zároveň je nutné podotknout, že navzdory nespornému působení G-8 při prevence konfliktů nelze tuto oblast označit za sféru, v níž by se odehrávala hlavní část aktivit této organizace. Z těchto důvodů tedy autoři rovněž stáli před úkolem, který na ně kladl zvýšené nároky, pokud se týká vyváženosti pojetí zkoumaného tématu a jeho struktury.

Jádro sborníku je rozčleněno na úvod, tři tematické části a závěr. Úvod sborníku napsali oba jeho editoři, tedy *John J. Kirton* (docent politikologie na University of Toronto) a *Radoslava N. Stefanova* (profesorka mezinárodních vztahů na American University v Římě). V prvních částech úvodní kapitoly se oba editoři snaží zmapovat vývoj přístupu G-8 k prevenci konfliktů. Nabízejí přitom také *definici prevence konfliktů*, kterou chápou jako *úsilí zastavit vznik jakéhokoli kolektivního násilí nebo aktivit, umožňujících takové násilí*. Představitelé G-8 (tehdy ještě G-7) se k prevenci konfliktů poprvé přímo přihlásili na summitu v Tokiu v roce 1993, kdy zdůraznili, že je důležité posílit schopnost Organizace spojených národů (OSN) předcházet ozbrojeným konfliktům. Na dalších vrcholných setkáních v průběhu let 1994–1998 G-8 dále zdůraznila význam prevence konfliktů, ale stále převážně v obecné rovině nebo jako předmět, jímž by se měla zabývat OSN. Přelomem v působení G-8 ve vztahu k předcházení konfliktům se stal rok 1999, kdy došlo k zahájení soustavnější a rozsáhlejší aktivity G-8 v této oblasti. V prosinci 1999 se uskutečnilo vůbec první setkání představitelů G-8, věnované přímo tomuto tématu (setkání proběhlo na úrovni ministrů zahraničí). Další summity v letech 2000–2003 trend trvalého zájmu G-8 o tuto oblast potvrdily.

V dalších částech úvodu oba autoři vytyčují cíle sborníku a nastiňují jeho hlavní poznatky. Publikace si podle jejich slov klade tři následující cíle. Za prvé, *kriticky zhodnotit působení G-8 v oblasti prevence konfliktů v letech 1996–2003* (tzv. čtvrté sedmiletí G-8). Za druhé, *srovnat působení G-8 v této oblasti s aktivitami dalších mezinárodních organizací*. Za třetí, cílem sborníku je rovněž zkoumat, *jaké faktory ovlivňují efektivnost působení G-8 v oblasti předcházení konfliktům*. Oba editoři dále předkládají hlavní zjištění, jimiž podle jejich názoru publikace přispívá k výzkumu prevence konfliktů (z těchto zjištění pak rovněž vyvozují praktická doporučení pro další působení G-8). Na jednu stranu upozor-

ňují na to, že G-8 nepatří k mezinárodním organizacím, které v oblasti předcházení konfliktům vykonávají stěžejní roli (jako např. OSN nebo Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj /OECD/). Patřit k nim podle nich ani nemůže, neboť pro takovou roli nemá dostatečnou legitimitu a materiální kapacity. Na druhou stranu však G-8 díky své omezené institucionalizaci a malému počtu členů funguje jako prvek, usnadňující tvorbu konsenzu a rozhodování v těch mezinárodních organizacích, které jsou z hlediska prevence konfliktů rozhodující.

První část knihy je nazvána *Místo, role a potenciál G-8 v prevenci konfliktů* a je tvořena čtyřmi kapitolami. V první z nich nabízí *Nicholas Bayne* (výzkumný pracovník London School of Economics and Political Science a bývalý britský diplomat) výklad rozhodovacích procesů uvnitř G-8. Jde o velmi ucelenou a přehlednou studii. Bayne zdůrazňuje, že se na *politickém procesu* v G-8 podílejí *tři základní typy aktérů*, působící v odlišných rovinách: 1) hlavy členských států nebo předsedové jejich vlád, 2) ministři a úředníci zastupující členské státy a jimi tvořené pracovní skupiny, 3) nečlenské státy, další mezinárodní organizace a nestátní aktéři. Přestože se tento autor zaměřuje na rozhodování G-8 v ekonomických otázkách (které ostatně tvoří jádro aktivity této organizace), z hlediska tématu sborníku jde o relevantní příspěvek. Umožňuje totiž pochopit, jak se v rámci G-8 vytváří agenda a rozhodnutí, a bez pochopení této problematiky by nebylo možné hlubším způsobem poznat, jak se vyvíjel přístup G-8 k předcházení konfliktům. Bayne ve své analýze významu jednotlivých aktérů dospívá k závěru, že pro spolupráci v G-8 je rozhodující příprava jednání na úrovni ministrů a úředníků.

Dvě následující kapitoly lze považovat za jádro knihy z hlediska srovnání působení G-8 a dalších mezinárodních organizací v oblasti předcházení konfliktům a identifikace zdrojů její efektivity (druhá a třetí otázka stanovená v úvodu sborníku). Autorem první z nich je *Robert Fowler* (kanadský velvyslanec v Itálii), zatímco druhou napsal *David M. Malone* (prezident International Peace Academy a bývalý kanadský diplomat). Obě kapitoly je možné považovat za těžiště analytické části sborníku z toho důvodu, že právě v nich je předkládána a rozvíjena teze, že ačkoli přímé působení G-8 při mezinárodním úsilí o předcházení konfliktům je poměrně omezené, její role spočívá především v přípravě „půdy“ pro rozhodování mezinárodních organizací, které vykonávají v této oblasti rozhodující aktivitu. Stojí za povšimnutí, že se obě kapitoly vyznačují i stejným nedostatkem, a to poněkud nevyváženým obsahem. Pokud se týká Fowlerova příspěvku, navzdory podstatným zjištěním o obecné roli G-8 v prevenci konfliktů věnuje vlastnímu rozboru této otázky pouze poměrně krátký úsek ve svém úvodu a dále se soustředí jen na summit G-8 v Kanadskisu v roce 2002. Tato kapitola se celkově liší od ostatních příspěvků ve sborníku tím, že je relativně krátká (čtyři stránky), bez poznámkového aparátu a odkazy na literaturu obsahují pouze jeden zdroj. Problematickým prvkem Malonovy kapitoly je, že ačkoli je rovněž zaměřena na působení G-8 při prevenci konfliktů, převážnou část své pozornosti věnuje obecné problematice prevence konfliktů. Značně se tak překrývá s jednou z následujících kapitol (kapitola napsaná Robertem Toscanem – viz dále), jejímž předmětem je právě tato otázka.

Závěrečná kapitola první části sborníku je naopak nejvýznamnějším příspěvkem k jeho dalšímu cíli, kterým je podrobně popsat přístup G-8 k prevenci konfliktů jako takový a provést rozbor jeho vývoje (první otázka kladená sborníkem). Autory této kapitoly jsou *John J. Kirton*, *Ella Kokotsisová* (ředitelka analytického oddělení University of Toronto), *Diana Juricevicová* a *Gina Stephensová* (studentky University of Toronto). Kapitola se vyznačuje precizním metodologickým uchopením zkoumané otázky. Je zde aplikována konkrétní metoda k identifikaci závazků ze strany G-8 a hodnocení jejich dodržování, jakož i specifická metoda k posuzování ambicí a významu závazků přijatých G-8. Příspěvek vychází též z bohaté a utříděné základny dat, vztahujících se k rozhodnutím přijatým v rámci G-8 (výsledek práce výzkumného projektu organizovaného G-8 *Research Group*, působící na University of Toronto). Autoři postupně nacházejí tři výrazné závazky, týka-

jící se prevence konfliktů ze strany G-8. Dospívají rovněž k závěru, že tyto závazky byly poměrně významné a obecně vzato docházelo i k jejich naplňování. Ze svých empirických zjištění vyvozují, že naplnění potenciálu G-8 v oblasti prevence konfliktů je podmíněno určitou výraznější institucionalizací jejího působení v této oblasti.

Druhá část knihy je nazvána *Prevence konfliktů: politicko-institucionální rámeček*. Jejím deklarovaným cílem je zabývat se působením dalších mezinárodních organizací a aktérů v oblasti prevence konfliktů. Do úvodu této části byl poněkud nelogicky zařazen příspěvek *Roberta Toscana* (italský velvyslanec v Íránu), který nabízí výklad podstaty konceptu a politiky prevence konfliktů. Tento rozbor by však bývalo bylo vhodnější zařadit již do první části knihy, patrně hned na její samotný počátek. Takto je totiž předcházení konfliktům jako klíčový koncept, na němž je celý sborník „postaven“, vysvětlován až zhruba v jeho polovině. Je také otázkou, proč teoretický výklad prevence konfliktů nebyl svěřen některému z celé řady akademiků, kteří se této problematice podrobně a dlouhodobě věnují, nýbrž (i když patrně bezpochyby kvalifikovanému) diplomatovi. Toscanova kapitola přináší určitý poměrně celistvý a podrobný výklad konceptu předcházení konfliktům, ale schází jí větší návaznost na již existující stěžejní práce k této problematice. Nepříliš přínosná z hlediska hlavních témat recenzovaného sborníku se zdá další kapitola, věnovaná politice Spojených států amerických v oblasti prevence konfliktů, kterou napsal *Frank E. Loy* (bývalý zástupce státního tajemníka pro globální záležitosti v americké vládě). Důvodem omezené relevance této studie je skutečnost, že autor v ní zkoumá spíše obecnější otázky přístupu USA k intervencím v zahraničí než jejich postoj ke specifické oblasti prevence konfliktů.

Z obecného hlediska přínosná a z hlediska sborníku velmi užitečná je poslední stať jeho druhé části, věnovaná přístupu Evropské unie (EU) k prevenci konfliktů. Jejím autorem je *Reinhard Rummel* (zástupce ředitele oddělení evropské integrace Institute of International Relations and Security v Berlíně), odborník zabývající se vztahem EU k prevenci konfliktů možná s nejrozsáhlejší publikační činností na toto téma. Hodnota Rummelovy kapitoly spočívá mj. v tom, že pokrývá i období prvních roků současného desetiletí, a tak mapuje postoj EU k předcházení konfliktům i ve zcela nejnovějším období. Stať zároveň napomáhá čtenáři na základě seznámení s působením EU jako další mezinárodní organizace v oblasti předcházení konfliktům kriticky zhodnotit rozsah a význam G-8 v této oblasti. Rummel upozorňuje v obecné rovině především na poněkud paradoxní roli EU v oblasti prevence konfliktů. Na jednu stranu byl evropský integrační proces průkopníkem předcházení konfliktům, neboť tento úkol byl jedním z cílů evropské integrace již od jejího počátku. Šlo však o prevenci opakovaní ozbrojeného konfliktu mezi státy podílejícími se na integraci. Na druhou stranu snaha EU o prevenci konfliktů na globální úrovni přišla teprve nedávno a je stále poměrně omezená.

Poslední část sborníku je nazvána *Socioekonomická dimenze*. Autor první kapitoly této části *Lorenzo Bini Smaghi* (italský diplomat a bývalý výzkumný pracovník) se ve svém příspěvku zabývá rolí G-8 při prevenci finančních krizí. Smaghi ukazuje, že se G-8 tímto problémem zabývá již od počátku 90. let, a popisuje iniciativy a nástroje, které tato organizace v tomto směru vytvořila. Smaghiova kapitola nepřímo vyvolává otázku, zda G-8 sehraje významnější úlohu při prevenci politicky motivovaných krizí a konfliktů nebo v předcházení ekonomicky založených krizí (o této otázce se bohužel ve sborníku nikde systematicky nediskutuje). Dvě zbývající kapitoly této části sborníku se věnují významu *rozvojové pomoci pro prevenci konfliktů* (první kapitola) a *socioekonomické zranitelnosti jako zdroji konfliktů* (druhá kapitola). První z nich napsal *Mario Sarcinelli* (ředitel CERADI-Research Centre for Enterprise Law), druhou pak *Umberto Triulzi* (ředitel Institute for Relations between Italy and the Countries of Africa, Latin America and the Middle East) a *Pierluigi Montelban* (výzkumný pracovník téhož institutu). Společným rysem obou příspěvků je, že se věnují specifickým aspektům prevence konfliktů jako obecného předmětu, a je proto otázkou, do jaké míry je jejich zaměření v souladu se základ-

ním profilem sborníku. Nicméně nabízejí poměrně zajímavé a podrobné poznatky o socioekonomických zdrojích konfliktů a o nástrojích jejich předcházení. Podstatou pohledu prezentovaného v obou kapitolách (stejně jako předchozí kapitoly napsané Smaghim) je zjištění, že ačkoli zaostalost často není základní a přímou příčinou konfliktů (důležitou roli hrají její sociální důsledky a nevhodná makroekonomická politika), má na vznik konfliktů vliv (byť převážně druhotný nebo nepřímý).

Závěrečnou, shrnující kapitolu napsaly *Gina Stephensová* a *Kristina Powellová*. Část této závěrečné kapitoly je věnována shrnutí hlavních zjištění o působení G-8 v oblasti předcházení konfliktům a doporučením ohledně dalších směrů vývoje jejich aktivit v této oblasti. Stephensová a Powellová se drží především ústřední teze celého sborníku, že hlavní přínos G-8 spočívá ve *vytváření konsenzu mezi skupinou států, které jsou klíčovými členy mezinárodní organizací*, které jsou z hlediska předcházení konfliktům primárními činiteli. Role G-8 by tedy měla nadále spočívat především v tvorbě agendy pro tyto mezinárodní organizace. Konkrétně je navrhováno, aby byla vytvořena permanentní pracovní skupina G-8 pro prevenci konfliktů. Nedostatkem závěrečného příspěvku je, že vedle shrnutí hlavních myšlenek sborníku se autorky pokoušejí o výklad obecnějších otázek, jako jsou koncept prevence konfliktů nebo identifikace hlavních momentů vývoje přístupu G-8 při prevenci konfliktů, který je v tomto okamžiku značně redundantní.

Recenzovaný sborník lze celkově považovat za *přínosnou a poměrně zdařilou publikaci*. Splnil svou základní roli, neboť přináší podrobný popis podstaty a vývoje přístupu G-8 k prevenci konfliktů. Kniha navíc nabízí určitou odpověď na to, jaká je role G-8 v globálním institucionálním rámci prevence konfliktů a co je zdrojem její efektivity. K tomu je třeba ještě dodat, že kromě výše zmiňovaného úvodu, tří tematických částí a závěru sborník obsahuje také analytické a dokumentační přílohy, které spolu s rejstříkem a se seznamem literatury (každá kapitola obsahuje navíc ještě vlastní seznam literatury) výrazně zvyšují celkovou hodnotu knihy. Zatímco analytické přílohy přinášejí tři tabulky, vyhodnocující působení G-8 při prevenci konfliktů, dokumentační přílohy přetiskují hlavní dokumenty, přijaté G-8 k této problematice.

Je ovšem rovněž nutné upozornit na to, že kromě již zmíněných dílčích nedostatků jednotlivých kapitol se sborník vyznačuje ještě několika dalšími *nedostatků obecnějšího rázu*. V první řadě autoři mohli více specifikovat povahu hlavní myšlenky celé knihy, kterou je poznatek, že G-8 je především *důležitým zdrojem konsenzu pro rozhodování v dalších mezinárodních organizacích*. Není totiž jasné, zda jde o tezi, kterou je třeba podrobit zkoumání, nebo o podložený závěr. Pokud by platila druhá možnost, šlo by o závěr bezesporu zajímavý, nicméně poněkud nedostatečně empiricky a metodologicky podložený. Není rovněž jasné, zda zmiňovanou tezi o roli G-8 ve vztahu k dalším mezinárodním organizacím autoři spojují pouze s její funkcí v oblasti předcházení konfliktům, nebo zda je podle nich obecným rysem vztahujícím se i na další oblasti. V takovém případě by se objevila otázka, proč o významu této role argumentovat v relativně úzkém kontextu předcházení konfliktům. Za příčinu mírně nedotažené analýzy role G-8 a zdrojů její efektivity lze považovat jistou dělbu práce mezi akademiky a diplomaty, jíž se sborník vyznačuje. Zatímco první z nich provedli analýzu vývoje přístupu G-8 k prevenci konfliktů (kapitoly, jejichž autory jsou Kirton et al., Smaghi, Kirton a Stefanova, Stephensová a Powellová), právě role G-8 v obecném kontextu předcházení konfliktům je rozebírána především v kapitolách napsaných diplomaty (Fowler, Malone).

Patrně vůbec nejslabším místem celé knihy je část, zabývající se rolí dalších mezinárodních organizací při prevenci konfliktů, jelikož je zde věnována pozornost pouze jedné další mezinárodní organizaci, a to EU (Rummel). Sborník přitom nabízel ideální prostor pro rozbor toho, jak se na prevenci konfliktů podílejí další mezinárodní organizace, zaměřené původně jako G-8 na ekonomickou oblast (OECD, Světová banka, Mezinárodní měnový fond). Zmiňované organizace se v posledních letech zabývají prevencí konfliktů celkem intenzivně a jejich působení přitom nebylo dosud v odborné literatuře systematic-

RECENZE

ky zpracováno. V tomto směru působí poněkud zavádějícím způsobem samotný název knihy, neboť působení OSN v předcházení konfliktům není věnována ani jedna samostatná kapitola. Dalším nedostatkem je, že ačkoli sborník sice obsahuje velmi hodnotnou kapitolu o rozhodovacím procesu v G-8 (Bayne), postrádá stručný popis hlavních cílů a aktivit G-8. Autoři sborníku možná nechtěli opakovat to, co bylo již řečeno v předchozích knihách řady *The G8 and Global Governance Series*, ale zařazení alespoň jednoho oddílu o G-8 obecně do některé z kapitol by výrazně zvýšilo přístupnost výkladu partikulárního tématu G-8 a předcházení konfliktům.

Přes tato slabá místa lze sborník jako celek doporučit zájemcům o problematiku cílů a působení G-8, popřípadě o otázky, spojené s posláním a fungováním mezinárodních organizací v oblasti bezpečnosti. Lze jej rovněž doporučit těm, kteří se zajímají o bezpečnostní problematiku nebo přímo o předcházení konfliktům. Z hlediska výzkumu mezinárodní bezpečnosti či studia prevence konfliktů kniha nicméně nepředstavuje příspěvek zásadní povahy, a to s výjimkou analýzy role G-8 v těchto oblastech.

Jan Karlas